

Sveučilište u Zagrebu
Filozofski fakultet
Odsjek za psihologiju

**STEREOTIPI GLAZBENIKA O OSOBINAMA LIČNOSTI
GLAZBENIKA**

Diplomski rad

Ilijana Modrušan

Mentor: dr. sc. Ana Butković

Zagreb, 2016.

SADRŽAJ

UVOD.....	1
<i>Ličnost i osobine ličnosti.....</i>	<i>1</i>
<i>Osobni identitet, socijalni identitet i reputacija.....</i>	<i>2</i>
<i>Stavovi i stereotipi.....</i>	<i>3</i>
<i>Prethodna istraživanja u području psihologije glazbe.....</i>	<i>5</i>
<i>Prethodna istraživanja stvarnih osobina ličnosti glazbenika.....</i>	<i>5</i>
<i>Prethodna istraživanja stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika.....</i>	<i>7</i>
<i>Uzroci i izvori stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina.....</i>	<i>8</i>
CILJ, PROBLEMI I HIPOTEZE ISTRAŽIVANJA.....	12
METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA.....	14
<i>Sudionici.....</i>	<i>14</i>
<i>Mjerni instrumenti.....</i>	<i>15</i>
<i>Postupak.....</i>	<i>16</i>
ANALIZA REZULTATA.....	17
<i>Stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika.....</i>	<i>17</i>
<i>Stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika.....</i>	<i>19</i>
RASPRAVA.....	23
<i>Stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika.....</i>	<i>23</i>
<i>Stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika.....</i>	<i>25</i>
<i>Metodološki nedostaci i smjernice za buduća istraživanja.....</i>	<i>31</i>
ZAKLJUČAK.....	32
LITERATURA.....	34

Stereotipi glazbenika o osobinama ličnosti glazbenika

Stereotypes of musicians about personality traits of musicians

SAŽETAK

Prethodna istraživanja pronašla su neke stvarne razlike, ali i potvrdila postojanje stereotipa o osobinama ličnosti različitih skupina glazbenika. Međutim, profil osobina ličnosti glazbenika još uvijek nije u potpunosti definiran. Cilj ovog istraživanja bio je ispitati jesu li razlike u osobinama ličnosti glazbenika stvarne razlike ili samo stereotipi, a istraživanje je provedeno na uzorku studenata Muzičke akademije u Zagrebu ($N=232$). Glazbenici su na tvrdnjama iz upitnika BFI-10 te određenim parovima pridjeva procijenjivali vlastite osobine ličnosti te osobine ličnosti drugih skupina glazbenika. Kruskal-Wallis test (K-W) na samoprocjenama glazbenika pokazao je kako ne postoje stvarne razlike u osobinama ličnosti između glazbenika različitih skupina. Postojanje stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika testirano je nizom Mann-Whitney testova (MWU). Pronađeno je dvanaest stereotipa na dimenzijama pet-faktorskog modela - gudači, drveni puhači, klaviristi, solo pjevači i glazbeni pedagozi procijenjeni su manje otvorenima i manje ugodnima, klaviristi manje ekstravertiranima a solo pjevači manje savjesnima, te pet stereotipa na parovima pridjeva - limeni puhači i glazbeni pedagozi procijenjeni su manje sklonima pokazivanju emocija, a gudači, limeni puhači i klaviristi sklonijima prekomjernoj konzumaciji alkohola. Dobiveni rezultati djelomično se podudaraju s rezultatima prethodnih istraživanja iste problematike.

Ključne riječi: glazbenici; glazbeni instrumenti; osobnost; osobine ličnosti; stereotipi

ABSTRACT

Previous studies have found personality differences but also confirmed the existence of stereotypes about the personality traits of different groups of musicians. However, the profile of the personality traits of musicians is still not completely defined. The objective of this study was to examine whether the differences in personality traits of different groups of musicians are real differences or stereotypes, and the study was conducted on a sample of students of the Music Academy in Zagreb ($N = 232$). The musicians assessed their own personality traits and personality traits of other groups of musicians with BFI-10 questionnaire and several pairs of adjectives. Kruskal-Wallis test (K-W) on the results of self-ratings of musicians showed there were no differences in personality traits of different groups of musicians. The existence of stereotypes about personality traits of musicians was tested with a series of Mann-Whitney tests (MWU). Results showed twelve stereotypes on the dimensions of five-factor model – string players, woodwind players, pianists, solo singers and music pedagogues were assessed as less open and less agreeable, pianists as less extraverted and solo singers as less conscientious, and five stereotypes on pairs of adjectives – brass players and music pedagogues were assessed as less inclined to showing emotions, and string players, brass players and pianists as prone to excessive alcohol consumption. The results partly correspond with the results of previous studies.

Keywords: musicians; musical instruments; personality; personality traits; stereotypes

UVOD

Ličnost i osobine ličnosti

Ličnost snažno utječe na mnoge domene ljudskog života. Vrlo je složena te je teško postaviti jedinstvenu definiciju koja bi bila dovoljno sveobuhvatna da sadrži sve čovjekove aspekte - tjelesne karakteristike, unutrašnje karakteristike, socijalne efekte, kvalitete uma, odnose s drugim ljudima i unutrašnje ciljeve (Larsen i Buss, 2008; str. 4). Unatoč tome, postoje dvije definicije koje obuhvaćaju njene bitne elemente: „Ličnost je skup psihičkih crta i mehanizama unutar pojedinca koji su organizirani i relativno trajni, te utječu na interakcije i adaptacije pojedinca na intrapsihičku, fizičku i socijalnu okolinu.“ (Larsen i Buss, 2008; str. 4), i „Pojam ličnosti se odnosi na psihološke značajke osobe koje objašnjavaju pojedinčeve trajne i karakteristične obrasce osjećaja, razmišljanja i ponašanja“ (Cervone i Pervin, 2013; str. 8). Brojni istraživači pokušavali su utvrditi i izmjeriti temeljne i relativno konzistentne razlike u ličnosti među pojedincima, a pristup koji se usmjerio na proučavanje takvih razlika naziva se dispozicijski pristup ličnosti. Teorije unutar ovog pristupa dijele pretpostavku kako kod ljudi postoje predispozicije za reagiranjem na određeni način te kako su te dispozicije organizirane na hijerarhijski način (Cervone i Pervin, 2013). Unatoč postojanju nekoliko desetaka taksonomija ličnosti, taksonomija koja je u zadnja tri desetljeća imala najveću potporu istraživača uključuje modele ličnosti koji ujedinjuju pet temeljnih faktora ličnosti, a Pet-faktorski model ličnosti kojeg su razvili Costa i McCrae (1985) jedan je od najpoznatijih i najraširenijih modela ličnosti unutar ovog pristupa. Unutar ovog pristupa osobine ličnosti grupirane su u pet velikih faktora: ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam i otvorenost prema iskustvu. Visoko na dimenziji *ekstraverzije* nalaze se ekstraverti. Oni su pričljivi, asertivni, izravni te uživaju u socijalnim interakcijama, dok su introverti, koji se nalaze na suprotnom kraju ove dimenzije, najčešće sramežljivi i rezervirani te više uživaju u samostalnim nego društvenim aktivnostima. *Ugodnost* je dimenzija koja obuhvaća suosjećajnost, prosocijalna ponašanja, mirne načine rješavanja sukoba, povjerljivost, ljubaznost i iskrenost. Osobe koje su nisko na ugodnosti su okrutne, agresivne, nesuosjećajne i „hladne“. Visoko na dimenziji *savjesnosti* su osobe koje su organizirane i pedantne, usmjerene prema cilju te uredne. S druge strane dimenzije nalaze se osobe koje su

neuredne, površne i nepromišljene. Na dimenziji *neuroticizma* visoke rezultate postižu osobe koje su anksiozne, mrzovoljne te nesigurne, dok niske rezultate postižu osobe koje su emocionalno stabilne, odnosno mirne i opušteno. Dimenzija *otvorenost prema iskustvu* obuhvaća maštovitost, kreativnost i želju za novim iskustvima. Osobe nisko na ovoj dimenziji su jednostavne, nemaštovite te nemaju interes za stjecanjem novih iskustava. Iako se Pet-faktorski model pokazao replikativnim kroz različite uzorke, istraživače i formate čestica, peti faktor varira svojim sadržajem i nazivom ovisno o metodologiji koja je korištena te o uzorku na kojem su rađena istraživanja. Različiti istraživači faktor su tako nazvali različitim imenima: kultura, intelekt, inteligencija, otvorenost ili otvorenost prema iskustvima (Larsen i Buss, 2008).

Jedan od ozbiljnijih problema u vezi s ličnosti je njeno mjerenje i ispitivanje. S obzirom da ju nije moguće opažati ili direktno mjeriti (kao npr. duljinu ili težinu), njeno ispitivanje vrši se na posredan način, najčešće koristeći upitnike ličnosti. U skladu s Pet-faktorskim modelom ličnosti, osim što se velikih pet faktora mjeri česticama u obliku pojedinačnih riječi, često se koriste i čestice u obliku rečenica. Najpoznatiji takav mjerni instrument koji su razvili Costa i McCrae naziva se NEO-PI-R (neuroticizam – ekstraverzija - otvorenost (NEO) inventar ličnosti revidiran) (Costa i McCrae, 1989; prema Larsen i Buss, 2008). Osim ovog upitnika ličnosti, poznat je i BFI upitnik ličnosti (*engl.* Big Five Inventory; John, Donahue i Kentle, 1991) koji sadrži manji broj čestica od NEO-PI-R te je zbog toga vremenski efikasniji i brži za primjenu.

Osobni identitet, socijalni identitet i reputacija

Osobni i socijalni identitet komponente su doživljaja sebe koje su od velike važnosti u svakodnevnom životu. *Osobni identitet* odnosi se na to kako pojedinci percipiraju sami sebe te se sastoji od dva velika aspekta: *spoznatog aspekta sebe* ili *pojma o sebi* (znanje, misli i vjerovanja o samima sebi) te *spoznajnog aspekta sebe* ili *svijesti o sebi* (sam čin razmišljanja o sebi) (Aronson, Wilson i Akert, 2005). Osobni identitet svakoga čovjeka rezultat je odrastanja te se izgrađuje kroz iskustvo i interakcije s drugim ljudima. S druge strane, *socijalni identitet* je ono ja koje pokazujemo drugim ljudima, te se razlikuje od pojma o sebi jer sadrži elemente koji su društveno vidljivi. To je relativno trajan dio koji koristimo kako bismo drugima pokazali tko smo i što se od nas može očekivati (Larsen i Buss, 2008). Postoje lako uočljivi aspekti socijalnog

identiteta poput spola, rase, nacionalnosti te pripadanja određenoj grupi, ali i teže vidljivi i dostupni aspekti koji uključuju kako želimo da nas drugi percipiraju ili kakav dojam o vlastitoj ličnosti želimo ostaviti na druge ljude. Isto tako, stavovi koje imamo o drugim pojedincima, događajima ili grupama definiraju nas i dio su našeg identiteta. Pojam koji je neraskidivo povezan s pojmovima osobnog i socijalnog identiteta je *reputacija*, koja se odnosi na to kako nas vide drugi pojedinci ili skupine. Općenito, ljudi žele biti viđeni onako kako oni sami sebe vide te u „dobrom svjetlu“, odnosno žele da ih drugi pojedinci i skupine opisuju koristeći pozitivne epitete. Međutim, često se percepcija od strane drugih ne podudara s onim kako pojedinci i grupe sami sebe percipiraju.

Stavovi i stereotipi

Odnos ljudi prema pojavama koje ih okružuju se najviše iskazuje u njihovim stavovima. U svakodnevnom procesu socijalizacije, tijekom života putem iskustva dolazi do formiranja različitih stavova o objektima iz naše okoline, bez obzira na to jesmo li s njima u izravnom ili neposrednom kontaktu. Prema svojoj definiciji stav je „trajno vrednovanje ljudi, objekata ili ideja“ (Aronson i sur., 2005; str. 217), a sastoji se od tri komponente – emocionalne sastavnice, koju čine emocionalne reakcije prema objektu stava, spoznajne sastavnice, koju čine misli i vjerovanja o objektu stava i ponašajne sastavnice koju čine postupci ili ponašanje koje je vidljivo a odnosi se na objekt stava. Stavovi se uče i utječu na ponašanje (Shavitt, 1990; Snyder i DeBono, 1989; prema Ratus, 2000), a mogu poticati ljubav ili mržnju, izazvati socijalni sukob ili razrješenje sukoba (Ratus, 2000). Obično su trajni i pokazuju sklonost stabilnosti, ali postoji i mogućnost njihove promjene.

Aronson i suradnici (2005; str. 461) stereotipima smatraju „svaku generalizaciju grupe ljudi kojom se određene, istovjetne, osobine pripisuju gotovo svim članovima te grupe, bez obzira na njihove individualne karakteristike“. Stereotipi su prisutni kod većine ljudi i pojavljuju se u svakodnevnoj komunikaciji. Unatoč činjenici da je većina ljudi svjesna posebnosti i različitosti svakog pojedinca, svejedno postoji sklonost kategorizaciji u određene skupine. Gotovo svakodnevno procjenjujemo druge na temelju različitih stvari: od izgleda, osobnih preferencija, vjere, rase, socioekonomskog statusa, zanimanja, stupnja obrazovanja, do nacionalnosti ili seksualne orijentacije.

Posebno raširena kategorija danas su rodni stereotipi (obično muškaraca prema ženama, ali i obratno), koji su do te mjere prisutni u društvu da ih većina ljudi rijetko primjećuje u svakodnevnom životu. Gotovo je univerzalno doživljavanje žena kao brižnijih, druželjubivijih i manje asertivnih od muškaraca, te muškaraca kao agresivnijih, asertivnijih i dominantnijih od žena (Wiliam i Best, 1982, 1990; prema Larsen i Buss, 2008). Osim nabrojanih kategorija stereotipa, postoje i stereotipi o umjetnicima kao velikoj skupini koja objedinjuje glazbenike, likovne umjetnike i glumce. Često možemo čuti kako su opisani kao „drugačiji“, lijeni, egoistični, pomalo ludi, usamljeni, skloni korištenju alkohola i ostalih supstanci te kao emocionalno zatvoreni prema ljudima ali se emocionalno daju u bavljenju svojom strukom. Isto tako, postoje i stereotipi o glazbenicima o kojima će se detaljnije govoriti u ovom radu.

Iako većina ljudi tvrdi da nisu skloni odnositi se prema objektu stava na temelju stereotipa i da su otvoreni u pogledu prihvaćanja različitih mišljenja, stavljeni u određenu situaciju često će se ponijeti u skladu s njima. Jedan od vrlo popularnih načina očuvanja stereotipa u današnjem društvu je preko viceva raznih kategorija: crnačkih, vjerskih, o plavušama itd. Pričanjem takvih viceva ili sličnih priča, iako ponekad nesvjesno, ipak pomažemo održavanju određenih stereotipnih razmišljanja u društvu. Takva razmišljanja, kada postanu trajna u našoj svijesti, mogu imati veliki utjecaj na interakciju s ljudima prema kojima su ti stereotipi usmjereni. Iako je kod stereotipa emocionalna komponenta stava uglavnom negativna (kad je objekt stava neugodan i odbojan), to ne znači da ne može biti i pozitivna, te u tom slučaju postoji tendencija da se objekt stava podrži i zaštiti. Unatoč navedenih loših strana kategorizacije, ona nije uvijek loša te ne vodi nužno namjernom zlostavljanju. Stereotipiziranje je često samo način pojednostavljivanja vlastitog pogleda na svijet, te u slučaju kada ne bismo kategorizirali ljude u nekoj mjeri, vrlo je vjerojatno da bi nam funkcioniranje bilo otežano. Allport (1954; prema Aronson i sur., 2005) je opisao stereotipiziranje kao „zakon najmanjeg napora“ te smatra kako stereotipi postoje kako bismo uštedjeli svoje kognitivno vrijeme i energiju razvijajući točne stavove o nekim pitanjima, dok smo se za neka druga prisiljeni osloniti na tuđa vjerovanja. Ukoliko je neki stereotip zasnovan na iskustvu i barem donekle točan, on nam može pomoći da se brže adaptiramo na neke predstojeće događaje; međutim, ako nas stereotip čini slijepima za individualne razlike unutar grupe ljudi, on je neadaptivan i potencijalno zlostavljački (Aronson i sur., 2005).

Prethodna istraživanja u području psihologije glazbe

Iako se istraživanja vezana za probleme psihologije glazbe provode već više od 90 godina, psihomuzikologija, kao znanstvena disciplina koja reprezentira jedinstven savez između psihologije i glazbe kreirana je tek 70-ih godina prošlog stoljeća (Laske, 1977; prema Lipton, 1987). U njenoj domeni proveden je veliki broj istraživanja koja su se uglavnom fokusirala na tri uska područja: 1) muzičke sposobnosti i postignuća 2) glazbeno uvažavanje i preferencije te 3) kognitivne, perceptivne i psihološke aspekte glazbe (Lipton, 1987). Ostala područja psihologije glazbe, uključujući ličnost i stereotipe o ličnosti glazbenika puno su manje istražena.

Osim malobrojnosti istraživanja, jasnom profilu osobina ličnosti glazbenika ne pridonosi ni različitost i divergentnost muzičkih ponašanja glazbenika kao ni kompleksnost ličnosti kao koncepta koji je podložan promjeni u različitim situacijama i tijekom vremena. Kako su različita istraživanja pronašla različite osobine ličnosti koje su karakterizirale glazbenike, mnogi istraživači su zaključili kako glazbenici imaju heterogenu ili raznoliku ličnost (Hodges i Sebald, 2011). S druge strane, Kemp je u svojem istraživanju (1982; prema Hodges i Sebald, 2011) zaključio kako glazbenici imaju polimorfnu ili višeslojnu ličnost, a u svojoj knjizi (1996; prema Hodges i Sebald, 2011) kako postoje osobine ličnosti zajedničke svim glazbenicima: introverzija, neovisnost, osjetljivost, anksioznost i psihološka androgenost. Uz osobine ličnosti koje dijele svi glazbenici, istraživači su proučavali i osobine ličnosti te postojanje stereotipa o osobinama ličnosti kod glazbenika različitih skupina.

Prethodna istraživanja stvarnih osobina ličnosti glazbenika različitih skupina

Razlike u građi, fizičkoj veličini, razini glasnoće, načelima proizvodnje zvuka (žica, tipka, pisak), načinu sviranja (prsti, usne, ruke) te položaju u orkestru samo su neki od objektivnih parametara po kojima se glazbeni instrumenti vidljivo razlikuju (Mihajlovski, 2013), te logički dovode do zaključka o mogućnosti postojanja razlika u ličnosti između skupina glazbenika koji ih sviraju. Tu mogućnost prvi je sustavno ispitao Kemp (1981), koji je svoje istraživanje proveo na velikom uzorku studenata na muzičkim akademijama, te zaključio kako se skupine glazbenika ne razlikuju toliko na razini velikih pet faktora ličnosti. Međutim, pronašao je razlike među skupinama na

sekundarnim faktorima ličnosti, pogotovo između skupina gudača i limenih puhača, koji su na većini dimenzija bili na suprotnim krajevima kontinuuma. Gudači su sebe procijenili kao rezervirane, što je repliciralo prethodne nalaze istraživanja Martina (1976), a Bell i Creswell (1984) pronašli su ne samo kako su gudači sebe procijenili kao rezervirane, već i kao emocionalno nestabilnije i konzervativnije u usporedbi sa limenim puhačima te kao savjesnije u usporedbi sa drvenim puhačima. Jedno od vremenski novijih istraživanja na skupini profesionalnih glazbenika u orkestrima provela je Langendörfer (2008), koja je također pronašla kako su gudači sebe procijenili savjesnijima od skupina drvenih i limenih puhača. U istraživanjima Builione i Liptona (1983) te Liptona (1987) gudači su sebe procijenili najnižim rezultatom na dimenziji atletičkih mogućnosti, a u istraživanju Liptona (1987) također su sebe procijenili i kao osjetljive, neurotične i nesigurne. U istraživanju Mihajlovskog (2013) gudače je karakterizirala introvertiranost, anksioznost i emocionalna nestabilnost.

Drveni puhači u istraživanju Kempa (1981) u procjenama su bili sličniji gudačima nego limenim puhačima, a sebe su procijenili kao sramežljive, samodovoljne i otvorene za promjene, što su, na uzorku studenata na muzičkim akademijama, potvrdili i Bell i Creswell (1984) na svim dimenzijama osim sramežljivosti. Na uzorku učenika koji su se bavili glazbom, Bell i Creswell (1984) pronašli su kako drveni puhači imaju realističniji pogled na svijet te kako su ozbiljniji od skupina gudača i limenih puhača, te savjesniji od skupine limenih puhača. U istraživanju Mihajlovskog (2013) drveni puhači su bili vrlo slični gudačima te ih je karakterizirala introvertiranost i anksioznost.

Istraživanja Martina (1976), Builione i Liptona (1983) te Mihajlovskog (2013) pronašla su kako je glavna osobina limenih puhača bila ekstraverzija, a rezultati istraživanja Kempa (1981), Liptona (1987) i Bell i Cresswella (1984) također idu u prilog tom nalazu. U istraživanju Kempa (1981) limeni puhači sebe su procijenili kao manje osjećajne, niže inteligencije, druželjubive, samopouzdana, živahne i ovisne o grupi, a u istraživanju Liptona (1987), na uzorku profesionalnih glazbenika u orkestru, kao glasne, samopouzdana, društvene i vesele. Builione i Lipton (1983) pronašli su, osim ekstraverzije, kako limeni puhači sebe procijenjuju najvišim rezultatom na čestici uživanja u alkoholu u odnosu na ostale tri skupine glazbenika. Bell i Creswell (1984) pronašli su u uzorku glazbenika studenata kako su limeni puhači sebe procijenili

ovisnima o grupi, živahnima, asertivnima, s nižom svijesti o pravilima i većom željom za privatnošću, a uzorku učenika kao ekstravertiranijima i manje savjesnima od skupine drvenih puhača. Mihajlovski (2013) je pronašao kako limene puhače karakterizira, osim ekstraverzije, emocionalna stabilnost, sposobnost prilagodbe te manja inteligencija.

Što se tiče osobina ličnosti klavirista, Kemp (1981) je zaključio kako su oni ekstravertirani te paradoksalno konzervativni i submisivni, a Mihajlovski (2013) kako su originalniji, anksiozniji, samodiscipliraniji i emocionalno stabilniji u odnosu na limene puhače i gudače. Solo pjevači su u istraživanju Cooleya (1961; prema Kemp, 1981) sebe procjenjivali kao samopouzdanije u odnosu na bilo koju skupinu instrumentalista, a u istraživanju Kempa (1981) kao otvorenije, ekstravertiranije, neovisnije i osjetljivije od ostalih skupina glazbenika. Martin (1976) je pronašao kako postižu više rezultate od ostalih skupina na faktorima topline (društveni, ljubazni), živahnosti, socijalne odvažnosti te niži rezultat na faktoru samodovoljnosti (orijentirani prema grupi, afilijativni), a u istraživanju Coimbre (2005) operni pjevači postigli su visok rezultat na dimenziji otvorenosti za iskustva te nizak rezultat na skali savjesnosti. O ličnosti glazbenih pedagoga i glazbenih teoretičara možemo zaključiti iz istraživanja koje su proveli Kemp (1982; prema Wubbenhorst, 1994) te Todd i Roberts (1981; prema Wubbenhorst, 1994). Kemp je pronašao kako u odnosu na glazbenike izvođače, glazbenici koji će se baviti predavanjem (*engl.* „music educators“) postižu viši rezultat na skali ekstraverzije, dok su Todd i Roberts pronašli kako je tip ličnosti koji karakterizira najveći broj takvih glazbenika ENFP (*engl.* Extravert – Intuitive – Feeling – Perceiving; *hrv.* ekstraverzija – intuicija – osjećanje – percipiranje). S druge strane, Wubbenhorst (1994) je zaključio kako se njihove osobine ličnosti ne razlikuju značajno od osobina ličnosti glazbenika izvođača (*engl.* „music performers“).

Prethodna istraživanja stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina

O osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina postoje određeni stereotipi, a prvi koji je to istražio bio je Davies (1978; prema Lipton, 1987). U svojem istraživanju dobio je sljedeće rezultate: gudači su smatrali kako su limeni puhači ekstravertirani, bučni, društveni, bez manira i nekultivirane osobe koje uvijek piju previše („teške pijanice“) te ne vježbaju savjesno niti dovoljno, a limeni puhači da su gudači „kao stado ovaca“, previše emocionalni, osjetljivi, feminini, introvertirani, ozbiljni i neskloni

konzumaciji alkohola. Unatoč tome što je Daviesovo istraživanje bilo eksplorativne prirode jer je bilo nestrukturirano i provedeno na malom uzorku sudionika, on je prvi koji je pružio uvid u ličnost i stereotipe o ličnosti glazbenika koje članovi svake orkestralne sekcije imaju jedni o drugima (prema Lipton, 1987). Već spomenuta istraživanja koja su proveli Builione i Lipton (1983) te Lipton (1987) bavila su se također i stereotipima o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina, gdje su glazbenici na otvorenim pitanjima navodili svoje stereotipe pojedinačno za svaku od skupina gudača, drvenih puhača, limenih puhača te udaraljkaša. Istraživanje Builione i Liptona (1983) pronašlo je kako su drveni puhači i gudači bili percipirani kao feminini, inteligentni, plašljivi te introvertirani, a limeni puhači i udaraljkaši kao ekstravertirani i maskulini, a istraživanje Liptona (1987) kako su gudači bili percipirani kao feminini, tihi, nesigurni i osjetljivi, drveni puhači kao tihi, osjetljivi, inteligentni i introvertirani, a limeni puhači i udaraljkaši kao glasni, ekstravertirani, zabavni i „pivopije“. Istraživanja stereotipa o osobinama ličnosti skupina klavirista, solo pjevača, glazbenih teoretičara te glazbenih pedagoga dosad nisu provedena.

Uzroci i izvori stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina

Prema Kempu (1996; prema Langendorfer, 2008) sviranje gudačkih instrumenata zahtijeva veliku predanost i volju. Dok će kod sviranja klavira pritisak određene tipke uvijek rezultirati određenom frekvencijom tona, sviranje gudačkih instrumenata podrazumijeva visoki stupanj točnosti u koordinaciji i pozicioniranju prstiju, kako određeni ton ne bi zvučao više ili niže od predviđenog. Kako bi to postigli, glazbenici gudači moraju više vremena provoditi vježbajući te zbog toga mogu biti percipirani kao savjesniji od ostalih skupina instrumentalista. Isto tako, percipirani su i kao više anksiozni te manje sigurni u sebe obzirom na činjenicu da unatoč vježbanju postoji mogućnost da odsviraju ton malo previsoko ili prenisko. Pretpostavka o viđenju gudača kao anksioznih potvrđena je i u istraživanju Daviesa (1978; prema Lipton, 1987) gdje su ostale skupine instrumentalista opisivale gudače kao oprezne te „zabrinute da će povrijediti svoje prste“ te u istraživanju Dorine Iuscae (2102) koja je u svom istraživanju pronašla kako su gudači u prosjeku više ljuti od drvenih i limenih puhača zbog više sati vježbanja dnevno koji dovode do većeg umora i frustracije. Osobine koje

im se također pripisuju su manja otvorenost i introvertiranost (Kemp, 1981; Builione i Lipton, 1983; Lipton, 1987), moguće zbog pozicije instrumenta koji je u prvom planu te zaklanja samog glazbenika gudača, te femininost, zbog toga što su neki od instrumenata malog opsega (violina, viola) te proizvode manji intenzitet tona. Nadalje, u već spomenutim istraživanjima Lipton-a (1987) te Builione i Liptona (1983) gudači su procijenjeni i kao manje skloni korištenju alkohola, što je moguće obrnuto proporcionalno povezano s predviđenom višom razinom savjesnosti i količinom vremena uloženom u vježbanje.

Stereotipi o drvenim puhačima manje su konzistentni u odnosu na prethodno pronađene stereotipe kod skupina gudača i limenih puhača, moguće zbog veće raznolikosti instrumenata koji spadaju u ovu skupinu. Istraživanja koja su proveli Builione i Lipton (1983) te Lipton (1987) pronašla su kako su ostale skupine glazbenika procjenjivale drvene puhače kao tihe, plašljive, osjetljive i feminine. Procjenjivanje glazbenika drvenih puhača kao femininih vjerojatno je povezano s izgledom i zvukom drvenih puhačkih instrumenata, koji su manjeg opsega i frekvencije sličnije frekvenciji ženskog nego muškog glasa. U prilog ovoj hipotezi ide i istraživanje Abeles i Porter (1978; prema Cramer, Million i Perreault, 2002) koji su proučavajući postojanje spolnih stereotipa vezanih uz odabir glazbenih instrumenata za djecu u petom razredu došli do zaključka kako spolni stereotipi postoje, te kako su odrasle osobe preferirale klarinet, flautu i violinu za djevojčice, a trubu, bubnjeve i trombon za dječake. Skupina drvenih puhača opisivana je i kao manje sigurna u sebe, a razlog tome moguće je u broju drvenih puhača koji se nalaze u orkestru. Naime, kako u orkestrima određeni program svira vrlo malen broj drvenih puhača (obično jedan ili dva) od kojih svaki svira posebnu solo dionicu, identična manja tehnička pogreška puno je čujnija i opaženija u odnosu na istu pogrešku u slučaju da ju napravi jedan od glazbenika gudača, kojih ima najviše od svih skupina instrumentalista u orkestru te veći broj njih svira istu dionicu.

Uz skupine gudača i drvenih puhača, stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika limenih puhača najviše su istraženi. U nekoliko velikih istraživanja (Kemp, 1981; Davies, 1978; Builione i Lipton, 1983; Lipton, 1987) limeni puhači procijenjeni su kao najekstravertiranija i najmanje savjesna skupina glazbenika, te kao skupina najsklonija konzumaciji alkohola. Iako navedena istraživanja ne daju objašnjenja pripisanih osobina već samo navode da su prisutne, Davies (1978; prema Mihajlovski, 2013) daje

potencijalno objašnjenje: kod skupine limenih puhača tehnika stvaranja i kontrole tona je najkompliciranija i najmanje pouzdana i zbog toga najlakše podložna pogreškama. Ono što determinira točnost tona je u potpunosti kontrolirano razinom napetosti usnica, što kao mišićni fenomen ne može biti vizualno kontrolirano i provjereno. Drugim riječima, limeni puhači nemaju potpunu kontrolu nad prvim tonom koji sviraju, sve do trenutka kada je on već proizveden. Prema Davies (1978; prema Mihajlovski, 2013) to znači da je za ovu skupinu glazbenika svaki početni ton poput „koraka u mraku“, što utječe na stvaranje veće razine stresa i anksioznosti. Također, zbog navedene veće mogućnosti pogrešaka ostale skupine glazbenika mogu ih procijeniti kao manje savjesne, misleći kako su pogreške nastale usred manjka vježbanja. Uzimajući u obzir ovaj problem, karakteristika koju limeni puhači moraju posjedovati kako bi bili uspješni je dobro razvijena tolerancija ili otpornost na vlastite pogreške. Bez te sposobnosti, prva pogreška mogla bi utjecati na daljnje pogreške i posljedično na kvalitetu sviranja cijele kompozicije. Kako bi se nosili sa vlastitim pogreškama, limeni puhači mogu biti skloni korištenju obrambenih mehanizama poput ravnodušnosti te racionalizacije i opisivanja vlastitih grešaka kao „zabavnih“ ili „smiješnih“. Njihova sklonost humoru u neprimjerenim situacijama, ravnodušnosti prema pogreškama i pretjeranoj konzumaciji alkohola moguće ima funkciju smanjenja napetosti i stresa kojem su izloženi, a vjerojatno utječe i na viđenje ove skupine kao ekstravertirane te manje sklone pokazivanju emocija u odnosu na ostale skupine instrumentalista. Također, skupina limenih puhača obično je procijenjena i kao maskulina, zbog činjenice da limene puhačke instrumente sviraju većinom muškarci, ali i zato što je ton koji proizvode limeni puhački instrumenti sličniji tonu muškog glasa (niže frekvencije), za razliku od tona koji proizvode drveni puhački instrumenti koji je sličniji tonu ženskog glasa (više frekvencije). Skupini limenih puhača pripisuje se i liberalan pogled na svijet.

Što se tiče skupine klavirista, iako je u prethodnim istraživanjima dobiveno kako je ekstravertirana (Kemp, 1981), postoje logički argumenti zašto bi skupina klavirista u ovom istraživanju mogla biti procijenjena kao introvertirana. Naime, kako klaviristi zbog prirode posla imaju zapriječen pristup programima orkestralnog muziciranja s ostalim glazbenicima na akademiji, moguće je da će ih dio glazbenika procijeniti kao introvertirane jer ih ne poznaju toliko koliko poznaju glazbenike ostalih skupina. Glazbenici limeni puhači, drveni puhači i gudači na probama orkestra često su u

doticaju jedni s drugima te u odnosu na glazbenike klaviriste imaju veću mogućnost upoznati i ostale glazbenike osim onih sa svoje godine sa kojima slušaju teoretske predmete. Također, moguće je da će biti procijenjeni i kao manje otvoreni zbog pozicije samog svirača koji je od strane publike viđen samo sa boka te time u drugom planu u odnosu na sami instrument (klavir ili orgulje).

Skupina solo pjevača jedinstvena je u odnosu na ostale skupine glazbenika jer prilikom izvođenja solo pjevači moraju projicirati vlastitu osobnost umjesto osobnosti glazbenog instrumenta. Pears (1987; prema Kemp, 1981) je izrazio ovakav stav: „Violina se svira od strane osobe; klavir se svira od strane osobe; ali glas je osoba.“ S obzirom na način izvođenja pjevači su jasno vidljivi od strane publike (ne zaklanja ih instrument), te se zbog toga mogu osjećati izloženo i ranjivo. Kako bi i u takvim situacijama postigli uspjeh moraju pokazati kako su neovisni, samopouzdana i ekstravertirani. U prilog pretpostavljenoj višoj razini ekstraverzije ide i činjenica da su solo pjevači u socijalnim situacijama zbog postavljenog i razvijenog glasa glasniji i više ih se čuje među ostalim pojedincima, te time mogu privlačiti pažnju. Nadalje, solo pjevači, osim točnih nota i teksta, u izvedbu moraju unijeti i primjerene emocije: njihovi izrazi lica, mimika, pokreti tijela i mogućnost kretanja po pozornici doprinose kvalitetnoj interpretaciji određene pjesme ili uloge.

Kako dosadašnja istraživanja stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika nisu uključivala skupine glazbene teorije i glazbene pedagogije, a obje navedene skupine spadaju u skupine glazbenih predavača predavača (*engl.* „music educators“), referentnu točku za postavljenu hipotezu dala su istraživanja Kempa (1982) te Todda i Roberta (1981; prema Wubbenhorst, 1994) koja su pronašla kako glazbenici predavači sebe procjenjuju kao ekstravertiranije osobe u odnosu na glazbenike izvođače (*engl.* „music performers“). Očekivani veći rezultat na faktoru ekstraverzije moguće je objasniti i time što su glazbenici predavači upisali jedan od ova dva smjera imajući na umu da će u svom budućem poslu biti konstantno okruženi učenicima ili studentima. Osim veće razine ekstraverzije, za ove dvije skupine glazbenika može se pretpostaviti i da će biti procijenjene višim rezultatima na skali savjesnosti, uzevši u obzir činjenicu kako njihov studijski program obuhvaća veliki broj različitih predmeta koje studenti paralelno slušaju (solfeggio, harmonija, polifonija, dirigiranje, osnove kompozicije, glazbeni

oblici i stilovi, povijest glazbe, sviranje klavira itd.), a od kojih niti jedan nije prioritet u odnosu na druge.

Već je spomenuto da se istraživanjem osobina ličnosti i stereotipa kod glazbenika bavilo relativno malo. Iako su neke od razlika u osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina potvrđene u više istraživanja, potrebna su daljnja istraživanja kako bi se utvrdilo jesu li pronađene razlike stvarne ili se radi o stereotipima. Nadalje, istraživači su u dosadašnjim istraživanjima zanemarivali osobine ličnosti glazbenika drugačijih glazbenih stilova (pop, rock, jazz) i socijalni kontekst u kojem se pojavljuju, te kulturalne razlike među glazbenicima iz različitih zemalja. Kako su prethodna istraživanja provedena uglavnom na američkim i zapadnoeuropskim uzorcima, ovakvo istraživanje vrijedno je provesti na području Republike Hrvatske.

CILJ, PROBLEM I HIPOTEZE

Cilj istraživanja

S obzirom na činjenicu da istraživanja stereotipa o glazbenicima nisu dosad provedena na području Republike Hrvatske, cilj ovog istraživanja je produbiti znanje o osobinama ličnosti i stereotipima o osobinama ličnosti različitih skupina glazbenika na uzorku studenata Muzičke akademije u Zagrebu.

Problem

Ispitati jesu li razlike u osobinama ličnosti glazbenika stvarne razlike ili stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika.

Hipoteze

- 1) Ne postoje stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina.
- 2) Postoje stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika:
 1. Gudači će biti procijenjeni u prosjeku višim rezultatom na skalama savjesnosti i neuroticizma, nižim rezultatom na skalama otvorenosti i ekstraverzije, kao više

feminini nego maskulini, manje sklonima korištenju alkohola te manje sigurnima u sebe u odnosu na rezultate samoprocjena.

2. Glazbeni teoretičari će biti procijenjeni u prosjeku višim rezultatom na skalama savjesnosti i ekstraverzije u odnosu na rezultate samoprocjena.

3. Drveni puhači će biti procijenjeni u prosjeku kao više feminini nego maskulini te manje sigurnima u sebe u odnosu na rezultate samoprocjena.

4. Limeni puhači će biti procijenjeni u prosjeku višim rezultatom na skali ekstraverzije, nižim rezultatom na skali savjesnosti, kao više maskulini nego feminini, više liberalni nego konzervativni, manje sklonima pokazivanju emocija te sklonijima prekomjernoj konzumaciji alkohola u odnosu na rezultate samoprocjena.

5. Klaviristi će biti procijenjeni u prosjeku nižim rezultatom na faktorima otvorenosti i ekstraverzije u odnosu na rezultate samoprocjena.

6. Solo pjevači će biti procijenjeni u prosjeku višim rezultatom na skalama otvorenosti i ekstraverzije te sklonijima pokazivanju emocija u odnosu na rezultate samoprocjena.

7. Glazbeni pedagozi će biti procijenjeni u prosjeku višim rezultatom na skalama ekstraverzije i savjesnosti u odnosu na rezultate samoprocjena.

Tablica 1.

Sažeti prikaz hipoteza o stereotipima ličnosti svake od skupina glazbenika

<i>Skupina glazbenika</i>	<i>O</i>	<i>C</i>	<i>E</i>	<i>A</i>	<i>N</i>	<i>MF</i>	<i>KL</i>	<i>EM</i>	<i>KA</i>	<i>SI</i>
Gudači	-	+	-	0	+	+	0	0	-	-
Gl. teorija	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0
D. puhači	0	0	0	0	0	+	0	0	0	-
L. puhači	0	-	+	0	0	-	+	-	+	0
Klaviristi	-	0	-	0	0	0	0	0	0	0
Solo pjevači	+	0	+	0	0	0	0	+	0	0
Gl. pedagogija	0	+	+	0	0	0	0	0	0	0

Legenda: *O* – otvorenost; *C* – savjesnost; *E* – ekstraverzija; *A* – ugodnost; *N* – neuroticizam; *MF* – maskulinitet / femininitet; *KL* – konzervativnost / liberalnost; *EM* – emocionalnost (sklonost pokazivanju emocija); *KA* – sklonost korištenju alkohola; *SI* – sigurnost u sebe; *0* – rezultati procjena se ne razlikuju od rezultata samoprocjena; + - rezultati procjena će biti viši u odnosu na rezultate samoprocjena; - rezultati procjena će biti niži u odnosu na rezultate samoprocjena

METODOLOGIJA ISTRAŽIVANJA

Sudionici

Istraživanje je provedeno na studentima Muzičke akademije u Zagrebu. Ukupno je sudjelovalo 232 sudionika, studenata svih skupina glazbenika i svih studijskih godina, a zbog neadekvatnog ispunjavanja odbačena su dva upitnika. Prosječna dob sudionika istraživanja bila je $M = 20,79$ godina ($SD = 2,50$), a uzorak se sastojao od 95 muških (41,3%) i 135 ženskih (58,7%) sudionika. Najviše sudionika istraživanja bili su studenti prve tri godine studija (84,8%), dok je studenata četvrte, pete i absolventske godine bilo puno manje (15,2%). Ukupan broj glazbenika u svakoj od skupina (gudači, glazbeni teoretičari, drveni puhači, limeni puhači, klaviristi, solo pjevači, glazbeni pedagozi), kao i postotak onih koji su sudjelovali u odnosu na ukupan broj glazbenika izračunati su na temelju upisnih kvota za 2015./2016. godinu. U tablici 2 nalazi se detaljniji prikaz strukture uzorka ovisno o skupini glazbenika kojoj su sudionici pripadali.

Tablica 2
Prikaz strukture uzorka ovisno o skupini glazbenika

<i>Skupina glazbenika</i>	<i>Broj glazbenika</i>		<i>Postotak glazbenika</i>	
	<i>U uzorku</i>	<i>Procjena ukupnog broja</i>	<i>U uzorku</i>	<i>U uzorku u odnosu na procijenjeni ukupni broj</i>
Gudači	33	85	14,3 %	39%
Gl. teorija	8	25	3,5 %	32%
Drveni puhači	26	50	11,3 %	52%
Limeni puhači	23	35	10,0 %	68%
Klavir, orgulje	37	80	16,1 %	46%
Solo pjevanje	24	35	10,4 %	69%
Gl. pedagogija	43	55	18,7 %	78%
Ostale skupine	36	115	15,6 %	31%
Sve skupine zajedno	230	480	100%	48%

Mjerni instrumenti

Sudionici istraživanja ispunjavali su osnovne demografske podatke (dob, spol, godinu studija, veličinu mjesta stanovanja u kojem su proveli najveći dio života, odsjek i instrument, pohađanje paralelnog studija) te sljedeće mjerne instrumente:

10 Item Big Five Inventory (BFI-10; Rammstedt & John, 2007), kao i njegova originalna verzija *Big Five Inventory (BFI; John, Donahue i Kentle, 1991)*, upitnici su namijenjeni procjeni crta ličnosti iz pet-faktorskog modela ličnosti. Originalna verzija upitnika sastoji se od 44 čestice, dok je BFI-10 skraćena verzija upitnika sastavljena od 10 čestica. Svaka od 5 crta ličnosti (*ekstraverzija, ugodnost, savjesnost, neuroticizam, otvorenost*) procjenjuje se s po dvije čestice, a stupanj slaganja izražava se na Likertovoj ljestvici od pet stupnjeva čije vrijednosti se kreću od 1 („uopće se ne slažem“) do 5 („u potpunosti se slažem“). Upitnik je validiran na dva uzorka u Sjedinjenim Američkim Državama te dva uzorka u Njemačkoj. Prosječni koeficijenti pouzdanosti, dobiveni test-retest metodom iznose ,75 (Rammstedt i John, 2007), a iste skale upitnika BFI i BFI-10 prosječno koreliraju ,83. Konvergentna valjanost provjeravana je korelacijom sa dimenzijama ličnosti NEO-PI-R upitnika. Dobivene korelacije iznosile su u prosjeku ,67, a najveće vrijednosti su dobivene za dimenzije ekstraverzije, neuroticizma i savjesnosti. U ovom istraživanju korištena je verzija upitnika na hrvatskom jeziku, a čestice su pisane u formi rečenica u trećem licu jednine („Osoba je suzdržana“, „Osoba je općenito puna povjerenja“). Zadatak sudionika u ovom upitniku bio je da na svakoj od navedenih tvrdnji procijene vlastite osobine ličnosti, te osobine ličnosti svake od navedenih skupina studenata: gudača, glazbenih teoretičara, drvenih puhača, limenih puhača, klavirista, solo pjevača, glazbenih pedagoga. Ukupni rezultat za svaki od pet faktora definiran je kao zbroj odgovora na česticama koje predstavljaju taj faktor podijeljen s brojem čestica, a prije formiranja ukupnog rezultata odgovarajuće čestice su se rekodirale. Viši rezultat odnosio se na veću izraženost određene dimenzije ličnosti.

Parovi pridjeva. Osim procjene crta ličnosti u sklopu upitnika BFI-10, u istraživanju su korišteni i parovi pridjeva, čija svrha je bila procjena nekih od karakteristika ličnosti pojedinaca i skupina glazbenika koje nisu obuhvaćene upitnikom BFI-10. Parovi pridjeva odabrani su na temelju prethodnih istraživanja ličnosti glazbenika, odnosno odabrani su oni pridjevi na kojima su u prethodnim istraživanjima pronađene određene

razlike među skupinama glazbenika. Odabranih pet parova pridjeva su sljedeći: 1) *maskulin - feminin (MF; muževan, snažan naspram nježan, ženstven, osjetljiv)*; 2) *konzervativan - liberalan (KL; skeptičan, nesklon naglim promjenama naspram otvoren prema promjenama i novim idejama)*; *neosjetljiv / neemocionalan - osjetljiv / emocionalan (EM; vođen razumom, nesklon pokazivanju emocija naspram vođen emocijama, sklon pokazivanju emocija)*; 4) *nesklon korištenju alkohola – sklon prekomjernoj konzumaciji alkohola (KA)*; te 5) *nesiguran u sebe – siguran u sebe (SI; ne vjeruje u vlastite sposobnosti, traži podršku naspram vjeruje u vlastite sposobnosti)*. Zadatak sudionika bio je da za svaki par pridjeva procijene da li njih ili navedene skupine glazbenika (gudači, glazbena teorija, drveni puhači, limeni puhači, klaviristi, solo pjevači, glazbena pedagogija) bolje opisuje pridjev s lijeve ili pridjev s desne strane. Svoje procjene sudionici su davali na ljestici od 7 stupnjeva čije vrijednosti su se kretale od 1 („pridjev s lijeve strane u potpunosti opisuje Vas / skupinu glazbenika“) do 7 („pridjev s desne strane u potpunosti opisuje Vas / skupinu glazbenika“).

Postupak

Istraživanje je provedeno od početka veljače do početka travnja 2015. godine. Veći dio sudionika upitnike je rješavao grupno (u dogovoru s predmetnim profesorima, na početku ili kraju obaveznih predavanja), a manji dio individualno. Prije samog početka ispitivanja eksperimentatorica se predstavila studentima kao apsolvantica psihologije te objasnila da se istraživanje provodi u svrhu izrade diplomskog rada. Također, eksperimentatorica je naglasila kako je sudjelovanje dobrovoljno, anonimno i kako ne postoje točni i netočni odgovori, te zamolila sudionike da odgovaraju što iskrenije. U situacijama grupnog istraživanja, nakon što su ispitanicima podijeljeni upitnici, eksperimentatorica je pročitala uputu koju su sudionici mogli pratiti na svojim upitnicima, a u situacijama individualnog istraživanja eksperimentatorica je uputu individualno objasnila svakom sudioniku. Individualno ispunjavanje upitnika odvijalo se u zgradi i pred zgradom Muzičke akademije. Ispunjavanje upitnika trajalo je u prosjeku 15 minuta.

ANALIZA REZULTATA

Zbog velikog broja provedenih testiranja u ovom istraživanju, rezultati su proglašeni kao značajni uz strožu razinu rizika od uobičajene. Prilikom testiranja stvarnih razlika u osobinama ličnosti, razlika je proglašena statistički značajnom uz razinu rizika od 1%, a prilikom testiranja postojanja stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina uz razinu rizika od 0.1%. Razina od 0.1% izračunata je na temelju Bonferroni korekcije prema kojoj se uobičajena razina rizika (5%) dijeli sa brojem provedenih usporedbi (70).

Stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika

Kako bismo ispitali postoje li stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina, korišten je Kruskal-Wallis test (K-W). Kruskal-Wallis test proveden je na rezultatima samoprocjena za svaku od dimenzija pet-faktorskog modela (otvorenost, savjesnost, ekstraverzija, ugodnost, neuroticizam) te za svaki od parova pridjeva (maskulin – feminin, konzervativan – liberalan, neemocionalan – emocionalan, nesklon korištenju alkohola – sklon prekomjernoj konzumaciji alkohola, nesiguran u sebe – siguran u sebe). Rezultati testa pokazali su kako razlike u samoprocjenama između skupina glazbenika nisu statistički značajne (uz razinu rizika od 1%) niti na jednoj od dimenzija pet-faktorskog modela, kao niti na parovima pridjeva (Tablica 3.).

Tablica 3

Deskriptivni pokazatelji (broj sudionika, aritmetičke sredine, standardne devijacije) i rezultati Kruskal-Wallis testa (Hi-kvadrat, stupnjevi slobode, značajnost) na samoprocjenama ličnosti za svaku od skupina glazbenika

Skupina		<i>O</i>	<i>C</i>	<i>E</i>	<i>A</i>	<i>N</i>	<i>MF</i>	<i>KL</i>	<i>EM</i>	<i>KA</i>	<i>SI</i>
1	<i>N</i>	33	33	33	33	33	33	33	32	33	33
	<i>M</i>	4,32	3,30	3,59	3,30	2,74	3,97	4,67	5,31	3,52	4,33
	<i>SD</i>	,66	,79	1,06	,93	,78	1,47	1,69	1,71	1,94	1,71
2	<i>N</i>	8	8	8	8	8	8	8	8	8	8
	<i>M</i>	3,68	3,50	3,31	3,44	2,37	3,63	5,00	5,00	3,00	5,37
	<i>SD</i>	,53	,96	,84	1,05	,88	1,92	1,93	1,85	1,93	1,51
3	<i>N</i>	25	25	25	25	25	25	25	25	25	25
	<i>M</i>	4,28	3,56	3,66	3,62	2,54	3,32	4,88	5,08	3,96	5,40
	<i>SD</i>	,69	,95	,86	,68	,88	1,93	1,45	1,91	2,25	1,44
4	<i>N</i>	23	23	23	23	23	23	23	23	23	23
	<i>M</i>	4,09	3,41	3,63	3,19	2,89	2,43	4,09	4,96	3,78	5,22
	<i>SD</i>	,89	,90	1,05	,73	1,14	1,56	2,19	1,69	2,22	1,68
5	<i>N</i>	33	33	33	33	33	33	33	33	33	33
	<i>M</i>	4,62	3,41	3,61	3,56	2,58	3,85	4,76	5,12	3,09	4,52
	<i>SD</i>	,40	1,00	,87	,85	,92	1,73	1,97	1,45	1,40	1,64
6	<i>N</i>	24	24	24	24	24	24	24	24	24	24
	<i>M</i>	4,50	3,83	4,00	3,54	2,85	3,62	5,25	5,33	3,25	4,96
	<i>SD</i>	,42	,89	,66	,81	,98	1,64	1,87	1,34	1,75	1,40
7	<i>N</i>	43	43	43	43	43	43	43	43	43	43
	<i>M</i>	4,21	3,37	3,62	3,49	2,85	3,23	4,60	5,26	3,79	4,81
	<i>SD</i>	,72	,85	,98	,66	1,00	1,60	1,59	1,33	1,79	1,45
	<i>X</i> ²	17,951	6,114	5,075	5,299	4,815	14,018	5,452	1,210	4,244	9,653
	<i>df</i>	6	6	6	6	6	6	6	6	6	6
	<i>p</i>	,006	,411	,534	,506	,568	,029	,487	,976	,644	,140

Legenda: *O* – otvorenost; *C* – savjesnost; *E* – ekstraverzija; *A* – ugodnost; *N* – neuroticizam; *MF* – maskulnost / femininost; *KL* – konzervativnost / liberalnost; *EM* – emocionalnost (sklonost pokazivanju emocija); *KA* – sklonost korištenju alkohola; *SI* – sigurnost u sebe; *Skupina 1* – gudači; *Skupina 2* – glazbena teorija; *Skupina 3* – drveni puhači; *Skupina 4* – limeni puhači; *Skupina 5* – klaviristi; *Skupina 6* - Solo pjevači; *Skupina 7* - glazbena pedagogija; *N* – broj sudionika; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija; *X*² - hi-kvadrat; *df* – stupnjevi slobode; *p* - razina značajnosti

Stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika

Postojanje stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina ispitano je provođenjem 70 Mann–Whitney U testova (MWU) kojima su testirane razlike između samoprocjena glazbenika i procjena danih od strane drugih skupina glazbenika na svakoj od dimenzija pet-faktorskog modela te svakom od parova pridjeva. Osnovni deskriptivni pokazatelji procjena ličnosti svih glazbenika za svaku od skupina glazbenika (broj sudionika, aritmetičke sredine, standardne devijacije) prikazani su u tablici 4. Procjene ličnosti za svaku od skupina glazbenika izračunate su bez zavisnog dijela uzorka (npr. procjene ličnosti za skupinu gudača izračunate su na podacima svih skupina glazbenika osim gudača). Svi rezultati analize razlika između samoprocjena i procjena ličnosti svake od skupina glazbenika (Mann-Whitney z, stupnjevi slobode, značajnost) prikazani su u tablici 5, a tablica 6 daje sažeti prikaz potvrđenih i nepotvrđenih hipoteza o stereotipima za svaku od skupina glazbenika.

Rezultati analiza pokazali su sedamnaest značajnih razlika između samoprocjena i procjena glazbenika, od kojih je dvanaest pronađeno na dimenzijama pet-faktorskog modela, a pet na parovima pridjeva. Statistički značajne razlike nisu pronađene niti na jednoj od dimenzija pet-faktorskog modela niti paru pridjeva kod skupine studenata glazbenih teoretičara.

Pronađene statistički značajne razlike su:

1. Skupina gudača procijenjena je u prosjeku nižim rezultatima na faktorima otvorenosti ($z = -4,75; p < ,0001; d = -0,95$) i ugodnosti ($z = -3,202; p = ,001; d = -0,50$) te višim rezultatom na paru pridjeva sklonosti korištenja alkohola ($z = -3,53; p < ,0001; d = 0,66$);
2. Skupina drvenih puhača procijenjena je u prosjeku nižim rezultatima na faktorima otvorenosti ($z = -4,26; p < ,0001; d = -0,97$) i ugodnosti ($z = -3,499; p < ,0001; d = -0,70$);
3. Skupina limenih puhača procijenjena je u prosjeku nižim rezultatom na paru pridjeva emocionalnosti ($z = -3,46; p = ,001; d = -0,79$) te višim rezultatom na paru pridjeva sklonosti korištenja alkohola ($z = -3,78; p < ,0001; d = 0,99$);

4. Skupina klavirista procijenjena je u prosjeku nižim rezultatom na faktoru otvorenosti ($z = -5,91$; $p < ,0001$; $d = -1,60$), ekstraverzije ($z = -4,08$; $p < ,0001$; $d = -0,81$) i ugodnosti ($z = -3,68$; $p < ,0001$; $d = -0,94$);
5. Skupina solo pjevača procijenjena je u prosjeku nižim rezultatom na faktoru otvorenosti ($z = -5,48$; $p < ,0001$; $d = -1,46$), savjesnosti ($z = -4,87$; $p < ,0001$; $d = -1,15$) i ugodnosti ($z = -3,68$; $p < ,0001$; $d = -1,32$) te višim rezultatom na paru pridjeva sklonosti korištenja alkohola ($z = -3,20$; $p = ,001$; $d = 0,74$);
6. Skupina glazbene pedagogije procijenjena je u prosjeku nižim rezultatima na faktorima otvorenosti ($z = -5,90$; $p < ,0001$; $d = -1,09$) i ugodnosti ($z = -3,245$; $p = ,001$; $d = -0,58$) i nižim rezultatom na paru pridjeva emocionalnosti ($z = -6,35$; $p < ,0001$; $d = -1,23$).

Kako bismo utvrdili veličinu efekta dobivenih razlika između rezultata samoprocjena i procjena drugih skupina glazbenika, nakon provedenih analiza izračunat je i Cohenov d -indeks, kao indikator standardizirane razlike između dvije skupine. Cohenov d manji od 0,2 obično se smatra malim, od 0,5 umjerenim, a 0,8 ili više velikima (Cohen, 1988). Cohenov d izračunat na dobivenim razlikama u ovom istraživanju kreće se u rasponu od $d= 0.6$ do $d=1.6$ što pokazuje kako su veličine efekta srednje i velike.

Tablica 4
 Deskriptivni pokazatelji (broj sudionika, aritmetičke sredine i standardne devijacije) procjena
 ličnosti svake od skupina glazbenika (podaci bez zavisnog dijela uzorka)

Skupina		<i>O</i>	<i>C</i>	<i>E</i>	<i>A</i>	<i>N</i>	<i>MF</i>	<i>KL</i>	<i>EM</i>	<i>KA</i>	<i>SI</i>
1	<i>N</i>	196	196	197	196	196	196	196	197	196	197
	<i>M</i>	3,66	3,35	3,39	2,89	2,83	4,14	4,41	4,62	4,63	4,91
	<i>SD</i>	,73	,73	,70	,68	,72	1,28	1,32	1,18	1,38	1,32
2	<i>N</i>	221	221	222	221	221	221	221	221	222	222
	<i>M</i>	3,38	3,81	2,76	2,89	3,00	3,54	3,75	3,56	3,71	4,69
	<i>SD</i>	,94	,79	,85	,74	,70	1,33	1,47	1,45	1,49	1,49
3	<i>N</i>	203	203	203	203	203	204	204	203	204	204
	<i>M</i>	3,56	3,25	3,50	3,13	2,65	3,62	4,52	4,12	4,86	4,62
	<i>SD</i>	,79	,70	,84	,71	,72	1,22	1,25	1,15	1,34	1,31
4	<i>N</i>	206	206	207	206	206	207	207	206	207	207
	<i>M</i>	3,49	3,05	3,89	3,18	2,42	2,95	4,54	3,76	5,57	4,87
	<i>SD</i>	,88	,75	,90	,69	,75	1,33	1,45	1,31	1,29	1,46
5	<i>N</i>	192	192	193	192	192	193	193	192	193	193
	<i>M</i>	3,61	3,85	2,92	2,80	2,99	3,70	4,03	4,41	3,98	5,14
	<i>SD</i>	,80	,70	,84	,77	,65	1,37	1,41	1,37	1,49	1,54
6	<i>N</i>	205	205	206	205	205	206	206	205	206	206
	<i>M</i>	3,44	2,85	3,87	2,44	2,96	4,57	4,67	4,76	4,48	5,68
	<i>SD</i>	,94	,82	,85	,86	,83	1,65	1,48	1,70	1,56	1,72
7	<i>N</i>	186	186	187	186	186	187	186	186	187	187
	<i>M</i>	3,25	3,08	3,38	3,08	2,72	3,91	4,26	3,67	4,43	4,32
	<i>SD</i>	1,01	,84	,92	,76	,74	1,33	1,56	1,25	1,63	1,29

Legenda: *O* – otvorenost; *C* – savjesnost; *E* – ekstraverzija; *A* – ugodnost; *N* – neuroticizam; *MF* – maskulinitet / feminitet; *KL* – konzervativnost / liberalnost; *EM* – emocionalnost (sklonost pokazivanju emocija); *KA* – sklonost korištenju alkohola; *SI* – sigurnost u sebe; *Skupina 1* – gudači; *Skupina 2* – glazbena teorija; *Skupina 3* – drveni puhači; *Skupina 4* – limeni puhači; *Skupina 5* – klaviristi; *Skupina 6* – Solo pjevači; *Skupina 7* – glazbena pedagogija; *N* – broj sudionika; *M* – aritmetička sredina; *SD* – standardna devijacija

Tablica 5

Rezultati Mann-Whitney testa te veličine efekta između samoprocjena i procjena ličnosti za svaku od skupina glazbenika

		<i>O</i>	<i>C</i>	<i>E</i>	<i>A</i>	<i>N</i>	<i>MF</i>	<i>KL</i>	<i>EM</i>	<i>KA</i>	<i>SI</i>
1	<i>z</i>	-4,75	-0,15	-1,20	-3,202	-0,77	-0,82	-0,84	-2,89	-3,53	-1,81
	<i>p</i>	<0,0001	0,881	0,232	0,001	0,443	0,413	0,399	0,004	<0,0001	0,070
	<i>d</i>	-0,95	0,07	-0,22	-0,50	0,12	0,12	-0,17	-0,47	0,66	0,38
2	<i>z</i>	-0,92	-1,05	-1,66	-1,85	-2,26	-0,24	-1,90	-2,25	-1,14	-1,21
	<i>p</i>	0,359	0,296	0,097	0,064	0,024	0,810	0,058	0,024	0,253	0,225
	<i>d</i>	-0,39	0,35	-0,65	-0,61	0,79	-0,05	-0,73	-0,87	0,41	-0,45
3	<i>z</i>	-4,26	-1,45	-0,56	-3,499	-0,95	-1,006	-1,13	-3,09	-2,03	-2,75
	<i>p</i>	<0,0001	0,147	0,573	<0,0001	0,341	0,315	0,257	0,002	0,042	0,006
	<i>d</i>	-0,97	-0,37	-0,19	-0,70	0,14	0,19	-0,27	-0,61	0,49	-0,57
4	<i>z</i>	-3,06	-2,08	-1,01	-0,63	-1,75	-1,82	-0,61	-3,46	-3,78	-1,17
	<i>p</i>	0,002	0,037	0,312	0,529	0,080	0,070	0,540	0,001	<0,0001	0,240
	<i>d</i>	-0,68	-0,43	0,27	-0,01	-0,49	0,39	0,24	-0,79	0,99	-0,22
5	<i>z</i>	-5,91	-2,25	-4,08	-3,68	-2,91	-0,39	-2,32	-2,32	-2,26	-1,89
	<i>p</i>	<0,0001	0,025	<0,0001	<0,0001	0,004	0,701	0,020	0,020	0,024	0,059
	<i>d</i>	-1,60	0,51	-0,81	-0,94	0,51	-0,10	-0,43	-0,50	0,62	0,39
6	<i>z</i>	-5,48	-4,87	-0,55	-5,163	-0,61	-2,58	-2,06	-1,52	-3,20	-2,95
	<i>p</i>	<0,0001	<0,0001	0,584	<0,0001	0,544	0,010	0,040	0,129	0,001	0,003
	<i>d</i>	-1,46	-1,15	-0,17	-1,32	0,12	0,58	-0,34	-0,37	0,74	0,46
7	<i>z</i>	-5,90	-2,19	-1,39	-3,245	-0,54	-2,94	-1,52	-6,35	-2,08	-1,88
	<i>p</i>	<0,0001	0,029	0,166	0,001	0,587	0,003	0,129	<0,0001	0,038	0,060
	<i>d</i>	-1,09	-0,34	-0,59	-0,58	-0,15	0,46	-0,22	-1,23	0,37	-0,36

Legenda: *O* – otvorenost; *C* – savjesnost; *E* – ekstraverzija; *A* – ugodnost; *N* – neuroticizam; *MF* – maskulinitet / feminitet; *KL* – konzervativnost / liberalnost; *EM* – emocionalnost (sklonost pokazivanju emocija); *KA* – sklonost korištenju alkohola; *SI* – sigurnost u sebe; *Skupina 1* – gudači; *Skupina 2* – glazbena teorija; *Skupina 3* – drveni puhači; *Skupina 4* – limeni puhači; *Skupina 5* – klaviristi; *Skupina 6* – Solo pjevači; *Skupina 7* – glazbena pedagogija; *z* – Mann-Whitney *z* - vrijednost; *p* – razina značajnosti; *d* – veličina efekta

Tablica 6.

Sažeti prikaz potvrđenih i nepotvrđenih hipoteza o stereotipima ličnosti svake od skupina glazbenika

Skupina glazbenika	<i>O</i>	<i>C</i>	<i>E</i>	<i>A</i>	<i>N</i>	<i>MF</i>	<i>KL</i>	<i>EM</i>	<i>KA</i>	<i>SI</i>
Gudači	- (-)	0 (+)	0 (-)	- (0)	0 (+)	0 (+)	0 (0)	0 (0)	+ (-)	0 (-)
Gl. teorija	0 (0)	0 (+)	0 (+)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
D. puhači	- (0)	0 (0)	- (0)	- (0)	0 (0)	0 (+)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (-)
L. puhači	0 (0)	0 (-)	0 (+)	0 (0)	0 (0)	0 (-)	0 (+)	- (-)	+ (+)	0 (0)
Klaviristi	- (-)	0 (0)	- (-)	- (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)
Solo pjevači	- (+)	- (0)	0 (+)	- (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	0 (+)	+ (0)	0 (0)
Gl. pedagogija	- (0)	0 (+)	0 (+)	- (0)	0 (0)	0 (0)	0 (0)	- (0)	0 (0)	0 (0)

Legenda: *O* – otvorenost; *C* – savjesnost; *E* – ekstraverzija; *A* – ugodnost; *N* – neuroticizam; *MF* – maskulinitet / feminitet; *KL* – konzervativnost / liberalnost; *EM* – emocionalnost (sklonost pokazivanja emocija); *KA* – sklonost korištenju alkohola; *SI* – sigurnost u sebe; +, -, 0 - dobiveni rezultati; (+), (-), (0) - postavljene hipoteze

RASPRAVA

Ovo istraživanje bavilo se proučavanjem osobina ličnosti i stereotipa o osobinama ličnosti kod glazbenika studenata Muzičke akademije u Zagrebu. Kako su prethodna istraživanja ovakvog tipa provedena gotovo isključivo na američkim i zapadnoeuropskim uzorcima, doprinos ovog istraživanja nalazi se u barem određenom uvidu u stvarne osobine ličnosti i stereotype o osobinama ličnosti glazbenika u Hrvatskoj. Također, osim što su na hrvatskom uzorku provjereni rezultati prijašnjih stranih istraživanja, ono je obuhvatilo i skupine koje dosad nisu bile ili su bile vrlo malo istraživane u stranim istraživanjima – skupinu solo pjevača, klavirista i orguljaša, glazbenih teoretičara te glazbenih pedagoga.

Stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika

Prva hipoteza u ovom istraživanju glasila je: ne postoje stvarne razlike u osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina. Kako bismo testirali ovu hipotezu proveden je Kruskal-Wallis test na rezultatima samoprocjena sudionika koji je pokazao kako razlike između skupina glazbenika nisu statistički značajne uz razinu rizika od 1% niti na jednoj od dimenzija pet-faktorskog modela, kao niti na parovima pridjeva. Ovi

rezultati djelomično su u skladu s prethodnim istraživanjima te govore u prilog postavljene hipoteze; odnosno, u ovom istraživanju pokazalo se kako se navedenih sedam skupina glazbenika (gudači, glazbeni teoretičari, drveni puhači, limeni puhači, klaviristi, solo pjevači, glazbeni pedagozi) ne razlikuju međusobno niti na jednoj od ispitivanih dimenzija ličnosti. Iako je većina prethodno provedenih istraživanja pronašla određene razlike među skupinama glazbenika (Kemp (1981), Bell i Cresswell (1984), Lipton (1987) i Mihajlovski (2013) - gudači sebe sustavno procjenjuju kao introverte i savjesne osobe a limeni puhači sebe kao ekstraverte te osobe ovisne o grupi; Cooley (1961), Martin (1976) i Kemp (1981) - solo pjevači sebe procjenjuju kao samopouzdanе i otvorene; Kemp (1982) i Todd i Roberts (1981; prema Wubbenhorst, 1994) - glazbenici koji će se baviti predavanjem sebe procjenjuju kao ekstravertiranije od glazbenika izvođača), postoje i istraživanja koja nisu pronašla navedene razlike ili su pronašla drugačije razlike među skupinama. Langendörfer (2008), primjerice, osim savjesnosti kod skupine gudača, nije pronašla navedene razlike između skupina instrumentalista u orkestru, a Cribb i Gregory (1999) u svom su istraživanju dobili rezultat kako se skupina glazbenika „Vojska spasa“ (*engl.* Salvation Army) koja se sastoji isključivo od limenih puhača ne razlikuje od skupine gudača na faktoru ekstraverzije kao niti na čestici uživanja u alkoholu. Što se tiče razlika u osobinama ličnosti glazbenika koji će se baviti predavanjem i glazbenika izvođača, Wubbenhorst (1994) je zaključio kako se skupine međusobno ne razlikuju niti na jednom od istraživanih faktora.

Postoji nekoliko mogućih razloga zašto se dobiveni rezultati u ovom istraživanju razlikuju od rezultata prethodnih istraživanja koja su pronašla stvarne razlike u ličnosti između skupina glazbenika. Prvo objašnjenje odnosi se na korištenje različitog instrumenta za mjerenje osobina ličnosti. Cribb i Gregory (1999) koristili su u svojem istraživanju Eysenckov upitnik ličnosti (EPQ), a Kemp (1981), Bell i Cresswell (1984) te Mihajlovski (2013) Catellov upitnik 16 faktora ličnosti (16pf). Kako ovi upitnici imaju drugačiju strukturu i teoretsku podlogu od upitnika BFI-10, moguće je da zbog toga rezultati ovog istraživanja ne repliciraju rezultate prethodnih istraživanja. Drugo objašnjenje povezano je s uzorkom glazbenika na kojem je provedeno ovo istraživanje. U određenom broju prethodnih istraživanja uzorak su činili profesionalni glazbenici u orkestrima, a prema Kempu (1996; prema Langendörfer, 2008) takvi glazbenici zbog

niza godina sviranja imaju razvijen „glazbeni temperament“, odnosno homogenije osobine ličnosti unutar vlastite skupine. Zbog toga je moguće kako su razlike u osobinama ličnosti kod profesionalnih glazbenika u orkestrima izraženije od razlika kod studenata Muzičke akademije. Nadalje, moguće je i da u ovom istraživanju nisu pronađene razlike u osobinama ličnosti između skupina glazbenika jer neke od istraživanih osobina spadaju u osobine ličnosti zajedničke svim glazbenicima. Kemp (1982; prema Hodges i Sebald, 2011) je naveo kako u te osobine spadaju introverzija, neovisnost, osjetljivost (emocionalnost), anksioznost i psihološka androginitet, a neke od njih slične su osobinama procjenjivanim u ovom istraživanju: faktor ekstraverzije - introverzije iz upitnika BFI-10 mjeri introverziju, faktor neuroticizma sadrži 6 faceta od kojih je jedna anksioznost, par pridjeva sklonosti pokazivanju emocija sličan je osobini osjetljivosti (emocionalnosti) a par pridjeva maskulin – feminin sličan je osobini psihološka androginitet. Obzirom na činjenicu kako su u različitim istraživanjima pronađeni različiti faktori koji karakteriziraju određene skupine glazbenika te kako ti faktori nisu u potpunosti replicirani u drugim istraživanjima, možemo zaključiti kako profil osobina ličnosti glazbenika još uvijek nije u potpunosti definiran te kako su osobine ličnosti koje karakteriziraju skupine glazbenika pod utjecajem faktora koji nisu dovoljno istraženi.

Stereotipi o osobinama ličnosti glazbenika

Drugi dio ovog istraživanja bavio se ispitivanjem postojanja stereotipa o osobinama ličnosti glazbenika različitih skupina, a rezultati provedenih Mann-Whitney testova potvrdili su postojanje određenih stereotipa o skupinama gudača, drvenih puhača, limenih puhača, klavirista, solo pjevača te glazbenih pedagoga. Također, izračunat je i Cohenov d-indeks kako bi se utvrdila veličina efekta dobivenih razlika između rezultata samoprocjena i procjena drugih skupina glazbenika. Postavljene hipoteze te dobiveni rezultati o postojanju stereotipa objašnjeni su u nastavku rada prvo posebno za svaku od sedam skupina glazbenika koje su sudjelovale u ovom istraživanju, a zatim za sve glazbenike u cjelini.

Rezultati analize pokazali su kako je *skupina gudača* procijenjena nižim rezultatom na faktoru otvorenosti ($z = -4,75$; $p < ,0001$; $d = -0,95$), što ide u prilog postavljenoj hipotezi te spomenutim prethodno provedenim istraživanjima. Međutim,

gudači nisu procijenjeni nižim rezultatom na faktoru ekstraverzije kao niti višim rezultatima na faktorima savjesnosti i neuroticizma u odnosu na njihove rezultate samoprocjena. Obzirom na činjenicu kako je vježbanje u većini slučajeva individualna aktivnost te drugi glazbenici rijetko imaju uvid u vježbanje određenog pojedinca ili skupine, moguće je da skupina gudača zbog toga nije procijenjena višim rezultatom na faktoru savjesnosti. Ono što iznenađuje je da je skupina gudača procijenjena u prosjeku nižim rezultatom na faktoru ugodnosti ($z = -3,202$; $p = ,001$; $d = -0,50$), koji nije bio očekivan. Logično objašnjenje o tome zašto drugi glazbenici gudače smatraju nesimpatičnima, hladnima i nekooperativnima teško je dati, te iz razloga što je isti rezultat dobiven i za skupine drvenih puhača, klavirista, solo pjevača te glazbenih pedagoga, bit će objašnjen pri kraju rasprave za sve skupine zajedno. Što se tiče faktora neuroticizma, moguće je da skupina nije procijenjena višim rezultatom jer je anksioznost, koja je pronađena u prethodnim istraživanjima kod skupine gudača, samo jedna od komponenti faktora neuroticizma. Na parovima pridjeva maskulin – feminin i sigurnosti u sebe također nisu pronađene statistički značajne razlike u odnosu na rezultate samoprocjena gudača, dok je za par pridjeva sklonosti korištenju alkohola dobiven suprotan rezultat od očekivanog: skupina gudača procijenjena je kao sklonija prekomjernoj konzumaciji alkohola ($z = -3,53$; $p < ,0001$; $d = 0,66$). Za par pridjeva sigurnosti u sebe moguće logičko objašnjenje je da su studenti Muzičke akademije prepoznali kako je sigurnost u sebe više individualna osobina i da o svakom pojedincu ovisi koliko je općenito samopouzdan i siguran u vlastite mogućnosti. Za stereotip o pretjeranoj konzumaciji alkohola teško je dati logično objašnjenje jer dobiveni rezultat nije u skladu s rezultatima prethodnih istraživanja.

Postavljena hipoteza za skupinu *drvenih puhača* nije potvrđena, te na parovima pridjeva maskulin – feminin i nesiguran u sebe – siguran u sebe nisu pronađene statistički značajne razlike u odnosu na rezultate samoprocjena skupine drvenih puhača. Iako je u prošlim istraživanjima pokazano da su drveni puhački instrumenti, a time i glazbenici drveni puhači procjenjivani kao više feminini nego maskulini, moguće je da su se percepcije promijenile od 1978. godine kada su Abeles i Porter proveli svoje istraživanje. Što se tiče para pridjeva sigurnosti u sebe, kao i kod skupine gudača moguće objašnjenje je kako su studenti Muzičke akademije prepoznali da je sigurnost u sebe više individualna nego grupna osobina koja ovisi isključivo o pojedincu. Međutim,

za grupu glazbenika drvenih puhača pronađeni su stereotipi na dva faktora koji nisu bili očekivani. Rezultati analize pokazali su kako je skupina drvenih puhača procijenjena u prosjeku nižim rezultatima na faktorima otvorenosti ($z = -4,26$; $p < ,0001$; $d = -0,97$) te ugodnosti ($z = -3,499$; $p < ,0001$; $d = -0,70$). Procjena drvenih puhača kao manje otvorenih (manje kreativnih, maštovitih i sklonih promjenama) možda je u vezi s manjom mogućnošću tonske interpretacije kod drvenih puhačkih instrumentata jer je jedan ton moguće odsvirati pritiskom isključivo na određeni sklop klapni, u usporedbi s gudačim instrumentima koji isti ton mogu odsvirati na nekoliko različitih pozicija od kojih svaka nosi drukčiju boju tona.

Hipoteza za skupinu *limenih puhača* djelomično je potvrđena. Limeni puhači procijenjeni su u prosjeku nižim rezultatom na paru pridjeva emocionalnosti ($z = -3,46$; $p = ,001$; $d = -0,79$) te višim rezultatom na paru pridjeva sklonosti korištenja alkohola ($z = -3,78$; $p < ,0001$; $d = 0,99$). Ovi rezultati idu u prilog pretpostavkama da ostale skupine glazbenika percipiraju limene puhače kao ravnodušne i manje sklone pokazivanju emocija, te kao osobe koje koriste humor u neprimjerenim situacijama. Također, ovaj rezultat ide u prilog pretpostavci kako je kod skupine limenih puhača pretjerano korištenje alkohola vjerojatno u funkciji smanjivanja napetosti i stresa koju doživljavaju. Međutim, za faktore otvorenosti, savjesnosti, ekstraverzije te parove pridjeva maskulin – feminin i konzervativan – liberalan nisu pronađene statistički značajne razlike u odnosu na rezultate samoprocjena limenih puhača. Ovi rezultati iznenađuju s obzirom na to da su navedeni stereotipi u prethodnim istraživanjima replicirani u velikom broju istraživanja. Ipak, treba spomenuti da iako pronađene razlike nisu statistički značajne, trend dobivenih rezultata ide u prilog postavljenim hipotezama. Limeni puhači procijenjeni su najvišim rezultatom na skali ekstraverzije (uz skupinu solo pjevača), niskim rezultatom na skali savjesnosti (jedino je skupina solo pjevača niže na skali savjesnosti), kao najviše maskulina skupina, te kao vrlo liberalna skupina (jedino je skupina solo pjevača procijenjena kao liberalnija).

Postavljena hipoteza za skupinu *klavirista* je potvrđena. Glazbenici klaviristi i orguljaši procijenjeni su u prosjeku nižim rezultatom na faktorima ekstraverzije ($z = -4,08$; $p < ,0001$; $d = -0,81$) i otvorenosti ($z = -5,91$; $p < ,0001$; $d = -1,60$). Međutim, osim potvrđenih stereotipa, skupina je također procijenjena u prosjeku nižim rezultatom na faktoru ugodnosti ($z = -3,68$; $p < ,0001$; $d = -0,94$). Moguće je kako je kod klavirista

niža ugodnost povezana sa dobivenim nižim rezultatom na dimenziji ekstraverzije, odnosno kako ostale skupine glazbenika procjenjuju klaviriste manje ugodnima iz razloga što su vrlo malo s njima u doticaju te ih ne poznaju dovoljno.

Hipoteza postavljena za skupinu *solo pjevača* nije potvrđena. Skupina solo pjevača nije procijenjena u prosjeku višim rezultatom na faktorima otvorenosti i ekstraverzije, već nižim rezultatom na faktoru otvorenosti ($z = -5,48$; $p < ,0001$; $d = -1,46$) dok za faktor ekstraverzije i par pridjeva neemocionalan – emocionalan nisu pronađene statistički značajne razlike u odnosu na rezultate samoprocjena. Ovi rezultati nisu očekivani te, kako su prijašnja istraživanja dobila suprotne rezultate, u njima ne postoji objašnjenje za rezultate dobivene u ovom istraživanju. Moguće je da solo pjevači nisu procijenjeni otvorenijima zbog različitog kriterija primjenjenog pri procjeni njih kao skupine u odnosu na ostale skupine glazbenika. Zbog veće slobode koju imaju prilikom izvođenja (mogućnost kretanja po pozornici, geste, mimika lica), moguće je da publika i ostali glazbenici unaprijed imaju očekivanje od njih da budu otvoreniji, kreativniji i maštovitiji u odnosu na instrumentaliste koji nemaju ili imaju u puno manjoj mjeri takvu mogućnost. Isto tako, solo pjevači nisu procijenjeni niti sklonijima pokazivanju emocija, a mogući razlog je način na koji je testirano postojanje stereotipa. Kako su solo pjevači i na rezultatima samoprocjena i procjena od strane ostalih skupina imali najveći rezultat na skali emocionalnosti, moguće je da zbog toga razlika nije bila dovoljno velika da bi se utvrdilo postojanje stereotipa. Moguće objašnjenje je i da su ostale skupine, dok su procijenjivale solo pjevače i njihovu sklonost pokazivanju emocija, imale na umu činjenicu da svi glazbenici u jednoj mjeri moraju „unijeti sebe“ i biti emocionalni kako bi uspjeli prenijeti publici poantu kompozicije, te da zbog toga veća sklonost pokazivanju emocija nije vezana isključivo za solo pjevače kao skupinu. Ono što je međutim pronađeno, a nije očekivano, je da su solo pjevači procijenjeni u prosjeku nižim rezultatom na faktorima savjesnosti ($z = -4,87$; $p < ,0001$; $d = -1,15$) i ugodnosti ($z = -3,68$; $p < ,0001$; $d = -1,32$), te višim rezultatom na paru pridjeva sklonosti korištenja alkohola ($z = -3,20$; $p = ,001$; $d = 0,74$). Niži rezultat na faktoru savjesnosti može biti povezan s kraćim trajanjem i kasnijim početkom glazbenog obrazovanja kod skupine solo pjevača u odnosu na ostale skupine instrumentalista. Kako solo pjevači prije upisa u srednju glazbenu školu pohađaju samo dva priprema razreda tijekom kojih moraju savladati osnovna znanja iz solfeggia (dok ostale skupine

instrumentalista ista znanja trebaju savladati kroz šest godina osnovne glazbene škole), zbog velike količine sadržaja postoji mogućnost da znanje solfeggia (a nadalje i ostalih teorijskih predmeta koji se temelje na znanjima solfeggia) kod skupine solo pjevača nije toliko temeljito kao kod ostalih skupina glazbenika. Također, percipirana niža razina savjesnosti može biti povezana i s manjom količnom vježbanja solo pjevača, iz razloga što solo pjevači nisu u mogućnosti vježbati toliko sati dnevno kao što to mogu instrumentalisti zbog osjetljivosti glasnica. Što se tiče sklonosti pretjeranoj konzumaciji alkohola moguće je da kod skupine solo pjevača, kao i kod skupine limenih puhača, alkohol ima funkciju smanjenja napetosti i stresa kojem su izloženi. Kako je kod solo pjevača njihov glas njihov instrument, faktori poput fizičkog (prehlada, bolest) i psihičkog zdravlja (raspoloženje) u velikoj mjeri utječu na njihovu izvedbu, tj. pjevači nikad nisu u potpunosti sigurni hoće li će na dan koncerta biti zdravi i u mogućnosti dati svoj maksimum prilikom izvedbe (Sapir, Mathers – Schmidt i Larson, 1996; prema Sandgren, 2005).

Postavljene hipoteze za skupine *glazbenih teoretičara* i *glazbenih pedagoga* nisu potvrđene. Niti kod skupine glazbenih teoretičara niti glazbenih pedagoga nisu pronađene statistički značajne razlike u odnosu na rezultate samoprocjena niti na faktoru ekstraverzije niti na faktoru savjesnosti. Skupina glazbene teorije jedina je skupina u ovom istraživanju o kojoj ostali studenti na Muzičkoj akademiji nemaju nikakve stereotipe, odnosno procjene ostalih glazbenika se ne razlikuju značajno od samoprocjena studenata. Međutim, treba imati na umu kako je na ove rezultate zasigurno utjecao mali broj od samo osam studenata glazbene teorije koji su sudjelovali u istraživanju, te kako je potreban veći uzorak da bismo dobivene rezultate mogli smatrati značajnima. Što se tiče skupine glazbene pedagogije, rezultati analize su pokazali kako je procijenjena nižim rezultatima na faktorima otvorenosti ($z = -5,90$; $p < ,0001$; $d = -1,09$) i ugodnosti ($z = -3,245$; $p = ,001$; $d = -0,58$) te paru pridjeva emocionalnosti ($z = -6,35$; $p < ,0001$; $d = -1,23$). Smanjena mogućnost odstupanja od pedagoškog programa koje propisuju ustanove u kulturi te posljedično manji pristup kreativnom radu mogući su razlozi percipiranja glazbenika pedagoga kao manje otvorenih i manje sklonih pokazivanju emocija. Također, u uspoređivanju s instrumentalistima, kojima je instrument glavni predmet na studiju te za koji u dogovoru

s profesorom mogu birati program koji će izvoditi svake akademske godine, glazbeni pedagozi imaju unaprijed strogo određen program teoretskih predmeta.

Uzimajući u obzir sve skupine glazbenika, veličine efekta za pronađene stereotipe bile su prosječno velike i velike te su se kretale u rasponu od $d=0.61$ do $d=1.60$, čime potvrđuju značajnost provedenih testova između rezultata samoprocjena i procjena glazbenika. Međutim, iako su pronađeni određeni stereotipi o skoro svim skupinama glazbenika u ovom istraživanju, vrijednosti veličine efekta pokazale su kako su stereotipi najizraženiji prema skupinama klavirista, solo pjevača i glazbenih pedagoga. Moguće je kako zbog zapriječenosti pristupa programima orkestralnog muziciranja ostale skupine ne poznaju i nisu u doticaju s ovim skupinama glazbenika dovoljno da bi o njima mogle izraziti stav na osnovu vlastitog iskustva. Zbog toga prilikom davanja opisa o skupinama koje ne poznaju, glazbenici kao izvor informacija posežu za vlastitim stereotipima puno više nego prilikom opisivanja ostalih skupina koje su imali prilike upoznati. Što se tiče dimenzija ličnosti, rezultati su pokazali kako su stereotipi najizraženiji i najbrojniji na dimenzijama otvorenosti i ugodnosti te paru pridjeva sklonosti korištenju alkohola. Ovi stereotipi, iz razloga što su pronađeni kod nekoliko skupina glazbenika te kod svih skupina trend rezultata ide u istom smjeru, moguće nisu samo stereotipi o tim skupinama glazbenika, već i stereotipi o glazbenicima općenito. Dakle, moguće je kako glazbenici općenito imaju stereotipe o glazbenicima kao manje otvorenima, manje ugodnima i sklonijima prekomjernoj konzumaciji alkohola, neovisno o skupini kojoj pripadaju.

Što se tiče pronađenih stereotipa o nižoj ugodnosti kod skupina gudača, drvenih puhača, klavirista, solo pjevača i glazbenih pedagoga, moguće objašnjenje daje meta-analiza odnosa samoprocjena i procjena ličnosti koju su proveli Conolly, Kavanagh i Viswesvaran (2007), koja pokazuje kako je slaganje između samoprocjena i procjena ličnosti općenito najslabije za faktor ugodnosti. Iako ovo istraživanje o glazbenicima nije direktno uspoređivalo odnos samoprocjena i procjena (jer su procjene od strane drugih dane općenito za cijelu skupinu a ne za pojedinca) moguće je da je to razlog zašto su stereotipi o nižoj ugodnosti pronađeni kod skoro svih skupina glazbenika u ovom istraživanju. Također, isto istraživanje pokazalo je i kako odnos samoprocjena i procjena u velikoj mjeri ovisi o duljini poznavanja osobe, odnosno da je moguće da se samoprocjene i procjene od strane drugih glazbenika na faktoru ugodnosti u ovom

istraživanju toliko razlikuju jer su glazbenici malo u doticaju jedni s drugima te se ne poznaju dovoljno.

Stereotipi pronađeni u ovom istraživanju djelomično su u skladu s prethodnim istraživanjima te pokazuju kako se reputacija određenih skupina glazbenika razlikuje od osobnog identiteta članova skupine, odnosno da se viđenje skupine od strane drugih ne podudara u potpunosti s onim kako skupina procjenjuje samu sebe. Također, potrebno je spomenuti i kako procjene dane od strane drugih glazbenika pokazuju primjesu opće negativnosti; odnosno kako je trend rezultata išao u smjeru procjena svih skupina kao manje otvorenih, manje ugodnih i manje sklonih pokazivanju emocija te kao sklonijih korištenju alkohola.

Metodološki nedostaci i smjernice za buduća istraživanja

Prilikom interpretacije rezultata ovog istraživanja potrebno je imati na umu neke od njegovih slabosti. Mali uzorak glazbenika u svakoj od skupina, uzorak koji se sastojao isključivo od studenata Muzičke akademije u Zagrebu te način obrade podataka sve su varijable koje onemogućavaju generalizaciju dobivenih rezultata na ukupnu populaciju glazbenika u Hrvatskoj. Unatoč tome, uzorak koji je ispitan dobro reprezentira populaciju glazbenika studenata Muzičke akademije u Zagrebu, obzirom na činjenicu kako je njime obuhvaćeno 40-50% ukupne populacije. Jedno od ograničenja vezano je i za korištenje upitnika ličnosti BFI-10, kod kojeg je svaka od 5 crta ličnosti procjenjivana samo s po dvije čestice. Korištenje originalne verzije upitnika BFI, iako vremenski opsežnije, dalo bi više podataka o osobinama ličnosti glazbenika te moguće jasnije rezultate. Isto tako, korištenje drugih upitnika ličnosti poput Eysenckov-og upitnika ličnosti (EPQ), Catellov-og upitnika 16 faktora ličnosti (16pf) ili upitnika ličnosti NEO-PI-R na hrvatskom uzorku možda bi donijelo dodatne informacije te proširilo dosadašnja saznanja. Buduća istraživanja koja će se baviti proučavanjem osobina ličnosti i stereotipa o različitim skupinama glazbenika mogla bi provjeriti postojanje stereotipa kod studenata ostalih Muzičkih akademija, ali i kod profesionalnih glazbenika u orkestrima te profesorima u osnovnim i srednjim glazbenim školama te Muzičkim akademijama. Kako bismo stekli potpuniju sliku o stereotipima za svaku od skupina glazbenika u buduća istraživanja bilo bi korisno uvrstiti i ostale skupine

glazbenika poput muzikologa, gitarista, dirigenta ili udaraljkaša. Također, kako su istraživači u prethodnim istraživanjima već spomenuli, potrebno je istraživanja ovakvog tipa provesti i na glazbenicima drugačijih glazbenih stilova (pop, rock, jazz), te ispitati postoje li kulturalne razlike među glazbenicima iz različitih zemalja. Još jedno pitanje koje se postavlja, a koje dosad nije istraženo je kakav je smjer povezanosti između osobina ličnosti i glazbenih instrumenata; odnosno jesu li glazbenici sa određenim osobinama ličnosti skloniji sviranju određenog instrumenta, ili sviranje određenog instrumenta tokom duljeg vremenskog perioda utječe na ličnost glazbenika. Na to pitanje mogao bi se dobiti odgovor tek provođenjem longitudinalnog istraživanja na glazbenicima koje bi ispitalo jesu li osobine ličnosti stalne ili se mijenjaju tijekom vremena. Nadalje, pitanje koje je u ovom istraživanju, kao i u svim prethodnim stranim istraživanjima ostalo neodgovoreno, su razlozi postojanja pronađenih stereotipa. Naime, rezultati ovog istraživanja donijeli su uvid u postojanje određenih stereotipa, ali bi tek provođenje kvalitativnog istraživanja (npr. polustrukturirani intervju, fokus grupa) dalo detaljniji uvid u razloge njihovog postojanja.

ZAKLJUČAK

Cilj provedenog istraživanja bio je ispitati postoje li stvarne razlike te stereotipi o osobinama ličnosti različitih skupina glazbenika: gudača, drvenih puhača, limenih puhača, klavirista, solo pjevača, glazbenih teoretičara te glazbenih pedagoga. Prva hipoteza u istraživanju je potvrđena – rezultati upućuju na nepostojanje stvarnih razlika u osobinama ličnosti, odnosno govore kako se osobine ličnosti glazbenika ne razlikuju ovisno o skupini kojoj glazbenici pripadaju. Druga hipoteza u istraživanju djelomično je potvrđena. Rezultati analize potvrdili su nekoliko pretpostavljenih stereotipa: u odnosu na rezultate samoprocjena gudači su procijenjeni u prosjeku manje otvorenima, limeni puhači u prosjeku manje sklonima pokazivanju emocija te sklonijima prekomjernoj konzumaciji alkohola, a klaviristi u prosjeku manje otvorenima i manje ekstravertiranima. Iako veliki broj pretpostavljenih hipoteza o postojanju stereotipa nije potvrđen, trend rezultata u većini slučajeva išao je u smjeru pretpostavljenih hipoteza. Također, pronađeni su i stereotipi koji nisu bili očekivani: u odnosu na rezultate samoprocjena gudači su procijenjeni u prosjeku manje ugodnima te sklonijima

prekomjernoj konzumaciji alkohola, drveni puhači u prosjeku manje otvorenima i manje ugodnima, klaviristi u prosjeku manje ugodnima, solo pjevači u prosjeku manje otvorenima, manje savjesnima i manje ugodnima te sklonijima prekomjernoj konzumaciji alkohola, te glazbeni pedagozi u prosjeku manje otvorenima, manje ugodnima i manje sklonima pokazivanju emocija.

Dobiveni rezultati djelomično se podudaraju s rezultatima prethodnih istraživanja iste problematike, što je i očekivano zbog metodoloških i proceduralnih razlika među istraživanjima. Bitan nalaz ovog, ali i ostalih dosad provedenih istraživanja o osobinama ličnosti različitih skupina glazbenika, je kako skupine glazbenika nisu toliko različite u svojim osobinama ličnosti kao što stereotipni pogled na njih sugerira. Ukoliko rezultati budućih istraživanja razjasne trenutnu sliku, trebali bi biti objašnjeni glazbenicima i glazbenoj zajednici jer bi to pomoglo u izbjegavanju konflikata između skupina glazbenika, pogotovo skupina gudača, limenih puhača i solo pjevača.

LITERATURA

- Aronson, E., Wilson, T. D. i Akert, R. M. (2005). *Socijalna psihologija*. Zagreb: Mate.
- Bell, C. R. i Cresswell, A. (1984). Personality differences among musical instrumentalists. *Psychology of Music*, 12, 83-93. DOI: 10.1177/0305735684122002
- Builione, R. S. i Lipton, J. P. (1983). Stereotypes and personality of classical musicians. *Psychomusicology*, 3, 36-43.
- Cervone, D. i Pervin, L. A. (2013). *Personality: Theory and Research (12th ed.)*. Hoboken, NJ: John Wiley & Sons.
- Cohen, J. (1988). *Statistical power analysis for the behavioral sciences*. Hillsdale: Lawrence Erlbaum Associates.
- Coimbra, D. (2005). *The personality of Opera Singers*. http://www.escom.org/proceedings/ESCOM2005_Proceedings_Performance_Matter/html/pdf/DanielaCoimbra.pdf
- Conolly, J. J., Kavanagh, E. J. i Viswesvaran, C. (2007). The Convergent Validity between Self and Observer Ratings of Personality: A meta-analytic review. *International Journal of Selection and Assessment*, Volume 15. DOI: 10.1111/j.1468-2389.2007.00371.x
- Cramer, K. M., Million, E. i Perreault, L. A. (2002). Perceptions of Musicians: Gender Stereotypes and Social Role Theory. *Psychology of Music*, 30; 164. DOI: 10.1177/0305735602302003
- Cribb, C. i Gregory, A. H. (1999). Stereotypes and Personalities of Musicians. *The Journal of Psychology*, 133(1), 104-114.
- Hodges, D. A. i Sebald, D. C. (2011). *Music in the Human Experience: An Introduction to Music Psychology*. New York: Routledge.
- Iusca, D. (2012). *Latest advances in Acoustics & Music: Personality Traits and Music Performance Level of Undergraduate Students*. Romania: „G. Enescu“ University.
- John, O. P., Donahue, E. M. i Kentle, R. L. (1991). *The Big Five Inventory - Versions 4a and 54*. Berkeley: University of California, Berkeley, Institute of Personality and Social Research.
- Kemp, A. E. (1981c). Personality differences between the players of string, woodwind, brass and keyboard instruments, and singers. *Council for Research in Music Education Bulletin*, 66-67, 33-38.

- Langendörfer, F. (2008). Personality differences among orchestra instrumental groups: Just a stereotype? *Personality and Individual Differences*, 44, 610-620. DOI: 10.1016/j.paid.2007.09.027
- Larsen, R. J. i Buss, D. M. (2008). *Psihologija ličnosti*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Lipton, J. P. (1987). Stereotypes Concerning Musicians Within Symphony Orchestras. *The Journal of Psychology*, 121(1), 85-93.
- Martin, P. J. (1976). *Appreciation of music in relation to personality factors*. Ph.D. Thesis, University of Glasgow.
- Mihajlovski, Z. (2013). Personality, Intelligence and Musical Instrument. *Croatian Journal of Education*, Vol:15; No. 1/2013, 155-172.
- Rammstedt, B. i John, O. P. (2007). Measuring personality in one minute or less: A 10-item short version of the Big Five Inventory in English and German. *Journal of Research in Personality*, 41, 203-212.
- Rathus, S. A. (2000). *Temelji psihologije*. Jastrebarsko: Naklada Slap.
- Sandgren, M. (2005). *Becoming and being an opera singer: Health, personality and skills*. Doktorska disertacija. Stockholm: Stockholm University.
- Wubbenhorst, T. M. (1994). Personality Characteristics of Music Educators and Performers. *Psychology of Music*, 22, 63-74. DOI: 10.1177/0305735694221006